

Köln'deki Türk Kültür ve Sanat Derneklerinin Türkçeye ve Türk Kültürüne Katkılarının Analizi

Tahire BOSTAN

International Burch University Eğitim ve Beşeri Bilimler Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Bölümü, Saraybosna/Bosna Hersek, ORCID: 0009-0007-8462-5516. E-posta: tahire.bostan@stu.ibu.edu.ba

Prof. Dr. İlyas ÜSTÜNYER

International Black Sea University, School of Education, Humanities and Social Sciences, Tbilisi/Georgia, ORCID: 0000-0002-0107-3071. E-posta: ilyas.ustunyer@ibsu.edu.ge

Özet

Yurtdışında yaşayan Türklerin en büyük kaygılarından biri kendi dillerini ve kültürlerini yaşamak ve gelecek nesillere aktarmaktır. Zira yurt dışındaki Türklerin dili nesilden nesile fakirleşmekte, yaşadıkları ülkenin dili ve kültürünün etkisinde evrilmektedir. Dördüncü nesil Türklerin yaşadığı Almanya'da da Türk dili ve kültürü bu çıkarımdan uzak değildir. Okullarda anadilin korunması ve geliştirilmesi adına anadil dersi verilmekte ancak bu dersler yeterli gelmemektedir. Bu noktada ailelere ve sivil toplum kuruluşlarına büyük bir iş düşmektedir. Bu çalışma Almanya'daki sivil toplum örgütlerinin bu sorunun çözümüne ne tür katkılarda bulduklarını araştırmaktadır. Araştırma kapsamında 5 sivil toplum örgütünün yetkilisi ile yarı yapılandırılmış görüşme yapılmıştır. Görüşme sonuçları kategorilere ayrılmış ve kodlanarak karşılaştırılmıştır. Derneklerin bu sorunun farkında olduğu ve çözüme yönelik çalışmalar yaptığı tespit edilmiştir. Ancak, yapılan çalışmaların bilgi ve tecrübe eksikliği nedeniyle yetersiz kaldığı da saptanmıştır. Çalışmanın bulgularına istinaden bilgi ve tecrübelerin paylaşılacağı platformların oluşturulması, temsilcilerin derneklerin sahip olduğu haklar hakkında bilgilendirilmesi, gençlerin dernek aktivitelerine katılımının artırılması ve çalışmaların daha geniş kitlelere taşınmasının gerekliliği önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Almanya, Türkçe öğretimi, sivil toplum örgütleri, dernekler, Türk kültürü aktarımı

Analysis of the Contributions of Turkish Culture and Arts Associations in Cologne to Turkish Language and Turkish Culture

Abstract

One of the major concerns for Turks living abroad is maintaining and passing on their language and culture to future generations. The language of Turks living abroad tends to deteriorate from generation to generation, evolving under the influence of the host country's language and culture. This is also true for Turkish language and culture among the fourth generation Turks residing in Germany. Although native language classes are provided in schools to preserve and develop the native language, these classes are often insufficient. At this point, families and civil society organizations play a crucial role. This study investigates the contributions of civil society organizations in Germany towards addressing this issue. The research involved semi-structured interviews with representatives from five civil

society organizations. The interview results were categorized and coded for comparison. It was found that the organizations are aware of the problem and are undertaking efforts to address it. However, it was also determined that these efforts are insufficient due to a lack of information and experience. Based on the findings of the study, it is suggested that platforms for sharing information and experiences be established, representatives be informed about the rights of their organizations, young people's participation in organizational activities be increased, and efforts be extended to reach broader audiences.

Keywords: Germany, Turkish language teaching, non-governmental organizations, associations, Turkish culture transmission

1. GİRİŞ

Yurt dışında yaşayan insanların en büyük ihtiyaçlarından biri aynı kültürü ve değer yargılarını benimseyen insanlarla sosyalleşmektir. Aynı dili konuşmak, dil ve kültür üzerinden ortak duygulara sahip olmak ve ortak değerler üzerine konuşmak insana aidiyet hissi de vermekte ve insan bulunduğu yabancı ülkede kendini “evinde gibi” ye yakın bir duygu içinde hissedebilmektedir. Bu konfor alanının inşasında belirleyici rolü dil oynamaktadır. Zira, anadil insanın evidir ve bir insan evinde ne kadar huzurlu ve mutluydu kendini dışarıda da o derece mutlu ve güvende hisseder. Bu gerçeği göz önünde bulunduran diasporalardaki aileler özellikle çocuklarının dil gelişimi ile yakından ilgilenmektedirler. Dil, anayurttan uzak ailelerin anayurt kültürüyle iletişimlerini kuran bir köprüdür. Diasporalardaki bir çok aile doğumdan itibaren çocuklarıyla sadece anadillerinde konuşarak çocuklara o dilin taşıdığı aidiyet duygusunu aşlamaya çalışmakta, “atalarının karakteristik yaşam biçimlerini dil aracılığıyla vermeyi amaçlamaktadır.” (Göçer, 2012, s.51).

1961’de Almanya’ya işçi olarak gelen Türkler burada kendi kültürlerini, dillerini yaşama, yaşatma ve dahası muhafaza edip yayma çabalarında olmuşlardır. Diaspora sosyolojisi bunun normal bir süreç olduğunu, yabancı bir ülkeye geçici işçi statüsünde gelenlerin kendi değerlerini daha bir önemsemeye başladıklarını doğrulamaktadır (Alpatov, 2016). Bu hassasiyetin birçok motivasyonu olduğu öngörülebilir. Türklerin Türkiye’yi ziyaretlerinde çocuklarının kendi akrabalarıyla iletişim kurabilecek seviyede Türkçe bilmeleri ve onlarla kültürel ortak paydalara sahip olabilmeleri, kimliklerini kaybetmemeleri gibi sebepler sayılabilir. Bunun tersine çocuklarının okulda başarılı olmaları, yerel topluma hızlı adapte olabilmeleri için yerel dilin öğrenilmesini kendi dil ve kültür değerlerinin iyice öğrenilip kavranmasının önüne koyan ailelerin de olduğu belirtilmelidir.

Almanya'da anadil eğitimi ilk ve orta öğretim boyunca haftada iki saat olarak verilmektedir. İki saatlik anadil Türkçe dersi elbette yeterli değildir (Arıcı, Kırkılıç, 2017, 489), sadece pekiştirici ve anımsatıcı bir işlevi vardır. Diğer taraftan devlet okullarında verilen anadil olarak Türkçe (Türkisch als Herkunftssprache) dersinden öğrencilerin aldıkları notun öğrencilerin not ortalamasına ve sınıf geçmesine etki etmemesinden dolayı öğrencilerin bu derse karşı motivasyonu yüksek değildir. Bu durum dil ve kültürün aktarılmasını önemseyen Türk derneklerinin ortaya çıkmasında belirleyici olmaktadır.

Almanya'da 4 milyonu aşkın Türk nüfusunun özellikle 2. ve 3. kuşakların arasındaki iletişim dili % 80 oranında Türkçedir. 4. kuşağın iletişim dili ise büyük oranda Almancadır. Almanya'daki Türk diasporaları Almanya'daki Türkler arasında Türk dilini ve Türk kültürünü yaşatabilmek için (Büyükuysal, 2021) 1960'lı yılların sonunda ve 70'lerin başlarında Türklerin yoğun yaşadıkları yerlerde birçok Türk derneği kurmuşlardır. İlk Türk derneği Türklerin yoğun yaşadığı Köln şehrinde kurulmuştur. Bugün de birçok çatı derneğin merkezi Köln'dedir. Köln'deki dernekler amaçları ve tipolojileriyle farklılık arz etmektedirler. Dolayısıyla da buradaki dernek tiplerinin Almanya genelindeki dernekleri (çalışmanın evrenini) temsil etmek olasılığı çok yüksektir. Bu amaçla Köln şehri bu makalenin örnekleme olarak seçilmiştir. Makalenin amacını Almanya'nın Köln şehrine 1960 sonrası değişik dönemlerde gelen ve bugün 4. kuşağa tanık olduğumuz Türklerin kendi dil ve kültür değerlerini çocuklarına öğretmek için Almanya'da açtıkları derneklerin ne tür aktiviteler organize ettiklerini karşılaştırmalı olarak analiz etmek oluşturmaktadır. Bu analizin üzerine oturacak temel sorular aşağıdaki gibidir:

- a. Köln şehrinde Türkiye'den gelen diasporanın kurduğu derneklerin yönetmeliklerinde Türk dili ve kültürüne yer verenlerinin oranı nedir?
- b. Türk dilini ve Türk kültürünü geliştirme faaliyetleri kaç derneğin yönetmeliğinde öncelikli amaçlar olarak dikkat çekmektedir?
- c. Türk dilini ve kültürünü öğretme, yaşatma ve yayma adına yönetmeliklerde öngörülen faaliyet tipleri nelerdir?
- d. Eylem planlarından hareketle derneklerin faaliyetleri arasında dilin ve kültürün aktarımının verimli olduğu faaliyet türü/türleri hangileridir?
- e. Dernek yöneticilerinin faaliyet türlerini başarılı addetme tutumlarının ölçütleri nelerdir?

2.KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Almanya'daki Türk Sivil Toplum Kuruluşları

Almanya'ya 1961 de gelen ilk Türk işçi kfilesinin ardından Türklerin örgütlenmesi çok zaman almadı. Yukarıda belirtildiği gibi 1962 yılında Türklerin kurduğu ilk dernek olarak Köln ve Çevresi Türk İşçileri Derneği kuruldu. Ardından toplu yapılması gereken bir ibadet olan Cuma ve Bayram Namazlarını kılmak için Cami Dernekleri kurulmaya başladı, zira heimlardaki toplanma yerleri bu tür faaliyetler için yeterli gelmemekteydi.

1963'te babası Almanya'ya gelen Darmstadt Türk İslam Derneği Başkanı Abdurrahman Şahin, dernek kurma sebeplerini şu şekilde ifade etmektedir: "Biz bu derneği Türkiye'den gurbete gelmiş olan insanlarımızı bir arada tutmak, çocuklarımızı kendi kültürel değerlerimize uygun olarak yetiştirebilmek için kurduk. Devlet işçilerini gurbete gönderdi ama ondan sonra hiçbir şekilde ilgilenmedi. Burada insanların kültürel ve sosyal ihtiyaçlarının karşılanması noktasında Türk Devleti destek vermedi. Buradaki insanların dini ihtiyaçlarını karşılamak üzere din görevlisi falan göndermedi. Buradaki insanlar da dernekleşme yoluna giderek kendi başlarının çaresine bakmaya çalıştılar..." (aktaran: Adıgüzel, 2011, s. 55-56)

Türk derneklerinin kurulma amaçları çok çeşitlidir, fakat ana amaç olarak Türk dili ve kültürünü korumak ve geliştirmek, dini vecibeleri öğrenmek ve yerine getirmek olarak özetlenebilir. Bu kurumların fonksiyonunu Perşembe ve Yılmaz şu şekilde ifade etmişlerdir:

Almanya'da Türk vatandaşları, ilk olarak camiler temelinde 1973 yılında gerçek anlamda örgütlenmeye başlamışlardır. Almanya'da camiler Türkiye'deki işlevlerinden çok farklı olarak, Modern Batı cemiyeti içinde kendisine kendi dünyasından bir sığınak arayan Türk vatandaşları için çok yönlü bir işleve sahip olmuştur. Genellikle de bahçeli kapalı yerleşimler, eski fabrika ve

küçük işletmeler gibi yapısal birimlerde kurulan camiler, ibadetlerin yapıldığı yerler olmalarının yanı sıra, her türlü kursların düzenlendiği, çeşitli kültürel ve sosyal faaliyetlerin yapıldığı kültür merkezleri konumundadır. (Perşembe, 1996, s.161)

“Türkiye Cumhuriyeti Devleti, ortak kültürel kimliği paylaştığı ulus aşırı Türk toplulukların gelişimini desteklemek için kurumsal girişimlere gerek duymuştur. Böylelikle Diyanet İşleri Türk İslam Birliği (DİTİB), Avrupa Türk İslam Kültür Dernekleri Birliği (ATİB), İslam Toplumu Millî Görüş (İGMG) ve Yunus Emre Enstitüsü gibi kurumlar Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin öncülüğü ile kurulmuş olup, Almanya'nın farklı şehirlerinde Türklerin menfaatlerini korumak ve manevi değerlerin devamını sağlamak adına çeşitli faaliyet ve çalışmalar yürütmüştür.” (Yılmaz, 2023, s.163)

Belli başlı çatı derneklerinin kronolojik kuruluş tarihleri şu şekildedir:

İslam Kültür Merkezi: 1967

Millî Görüş Teşkilatı: 1975

Türk Federasyonu: 1978

Ditib: 1985

Atatürkçü Düşünce Derneği:1994

“1972 yılında, Almanya'ya misafir işçi olarak gelen yabancıların sorunlarını çözmek ve Almanlar ile göçmenler arasında hoşgörü ve entegrasyonu geliştirmek amacıyla Yabancılar Meclisleri kurulmaya başlanmıştır.” (Adıgüzel, 2004, s. 91)

1999 yılında Kuzey Ren-Vestfalya Eyaleti Çalışma, Sosyal İşler ve Şehircilik, Kültür ve Spor Bakanlığının yayınladığı raporda Türk derneklerini dini, siyasi, spor ve meslek dernekleri olarak gruplayıp o zaman ki sayıları hakkında bilgiler vermektedir:

Federal Cumhuriyet'teki tüm göçmen grupları arasında en büyük öz örgütlenme oranı Türkler arasında görülmektedir. Kuzey Ren-Vestfalya eyaletinde yapılan araştırmada toplam 1.228 Türk öz örgütlenmesi tespit edilmiştir. ...dini odaklı Türk öz örgütlenmelerinin sayısı toplam 512'ye ulaşmakta, bu da toplamın %41,7'sine denk gelmektedir...Türk öz örgütlenmelerinin önemli bir kısmını spor dernekleri oluşturmaktadır. 1.228 tespit edilen öz örgütlenmeden 214'ü spor derneğidir ve bu, toplamın %17,4'üne tekabül etmektedir. Bu da her altı Türk derneğinden birinin sporla ilgili olduğu anlamına gelir...Bunlara ek olarak, öz örgütlenmelerin bazılarının siyasi partilere veya derneklere olan bağına dikkat çekilmektedir. Türk kökenli öz örgütlenmeler arasında siyasi partilere bağlantılı olanlar da vardır...Bir diğer önemli tür ise mesleki derneklerdir. Bu dernekler, Türk kökenli göçmenler arasında belirli meslek gruplarını temsil etmektedir...Sonuç olarak, Türk öz örgütlenmeleri arasında spor, siyaset ve mesleki alanlarda çeşitlilik gözlemlenmektedir. Bu dernekler, göçmenlerin Almanya'daki sosyal ve ekonomik entegrasyonunu desteklemek amacıyla çeşitli aktiviteler düzenlemekte ve bu alanlarda faaliyet göstermektedir.(1999, 93-96)

Türk derneklerinin çeşitlerine bakıldığında Kuzey Ren-Vestfalya Eyaleti Çalışma, Sosyal İşler ve Şehircilik, Kültür ve Spor Bakanlığının yayınladığı raporda 14 farklı dernek çeşidinden bahsedilmiştir: Cami, ebeveyn, yaşlılar, diğer dini dernekler, spor, politik, gençlik, is sahipleri, mesleki, öğretmen, kadın, öğrenci ve engelli dernekleri. (1999, s.92)

Politik dernek denilince akla hep Türkiye merkezli parti ve politika gelmektedir. Atılğan ise bunlara şerh olabilecek bir noktaya değinmiştir. "...1990'larda Almanya'da kalıcı olunduğunun kabullenilmesi sonucu Alman vatandaşlığına geçişler, Alman siyasetine ilgiyi arttırmıştır. ...1993 yılında FDP'ye bağlı Liberal Türk- Alman Derneği kurulmuştur. Bunu CDU'ya bağlı forumların kurulması takip etmiştir. Berlin'de Alman-Türk Birliği (DTU), Kuzey Ren Vestfalya'da Türk Forumu ve Hamburg'da Alman-Türk İlgı Grubu (DTI) kurularak devam etmektedir." (Atılğan, 1999 , s.7-8)

Almanya'daki Türk dernekleri birçok farklı amaçla kurulmuş olup temel amaçları açısından şu şekilde sınıflandırılabilir:

- Dini amaçlı dernekler: Cami dernekleri, Cemaat dernekleri, Alevi dernekleri, Cemevleri
- Hemşeri dernekleri
- Eğitim dernekleri: Nachhilfe (Dershane), okul
- Cenaze isleri dernekleri
- Siyasi dernekler: Ülkücüler, solcular, Atatürkçü Düşünce Derneği, Kürt dernekleri
- Sanat, spor ve kültür dernekleri
- Yardım dernekleri
- İnsan hakları dernekleri
- Diğer dernekler

2.2. Köln'deki Türk Sivil Toplum Kuruluşları

Türk işçilerinin ilk kafilesini Almanya'ya 1961 yılında geldi (Ünver, 2003). Türkler Almanya'da ilk derneklerini 1962 yılında Köln'de açtılar. Köln ve Çevresi Türk İşçileri Derneği adını taşıyan dernek bir çok müteakip derneğe örnek oldu. Bir kaç yıl içinde Köln'de onlarca dernek açıldı. 2024 itibariyle Köln sınırları içinde bu çalışma kapsamında 215 tane Türk derneği tespit edilmiştir. Bu derneklerden 111 tanesinin aktif faaliyeti bulunmamaktadır. Hemen hemen her çatı kuruluşun bir şubesi Köln'de yer almaktadır. Köln, dernek çeşitliliği olarak küçük bir Almanya modellemesidir. Köln'ün çok kültürlü yapısından kaynaklanan bu durum derneklerin tiplerine ve eylem türlerine de yansımıştır.

2.3. Türkçe Öğrenimi/ Kullanımı

2.3.1. Çocuklara Anadil Olarak Türkçe Öğretimi

Almanya'ya işçi olarak gelen Türklerin çoğu yakın gelecekte Türkiye dönme hayalleri kuruyordu. Türkiye'ye döndükten sonra çocuklarının okullarda anadil sorunu yaşamamaları için misafir işçilerin çocuklarına devlet okullarında Türkçe dersleri verildi. çocuklarına Türkçe derslerinin tarihi aslında çok eskilere dayanır. Bu dersler daha sonraları *Konsolosluk Dersleri* adını aldı. Ders alacak 15 öğrencinin hazır olması durumunda Türkiye'den gelen öğretmenler bu gruba Türkçe dersleri verdi. Günümüzde ise artık, örneğin Kuzey Ren Vestfalya (NRW) eyaletinde, Türkiye'den gelen Türkçe öğreticisi kalmadı onların vazifelerini Almanya'da yetişen öğretmenler üstlendiler. Türkçe dersleri de Herkunftssprachlicher Unterricht (HSU) Türkisch (köken dili-anadil dersi) başlığı altında Alman Eyalet Millî Eğitim Bakanlığı'nın müfredatına bağlandı.

Yasalar, yurt dışındaki Türk vatandaşlarının eğitim gibi temel haklarının karşılanmasında Türk devletine bazı sorumluluklar yüklemektedir. Türkiye Cumhuriyeti anayasasının 62. maddesi yurt dışında yaşayan Türk vatandaşlarının her alandaki ihtiyaçlarının giderilmesi, özellikle çocukların eğitimi için gerekli tedbirleri alma, görevini devletin üstlendiğini açıkça belirtmektedir. Aynı şekilde Millî Eğitim Temel Kanunu'nun 59. maddesi de Türk vatandaşlarının yurt dışında eğitim, öğrenim ve ihtisas görmeleriyle ilgili devlet hizmetlerinin düzenlenmesinde Millî Eğitim Bakanlığını sorumlu tutmaktadır. (Aytan, vd., 2018, s.20)

Dil ve kültür odaklı bu sorumlulukların nihaî hedefi yukarıda da belirtildiği üzere, yurt dışında yaşayan Türk vatandaşlarının, özellikle de yeni nesillerin “yaşadıkları ülkede bir kimlik kazanmaları, kendi ülkelerini (geldikleri veya atalarının geldiği ülkeyi) sevmeleri, ülkeleriyle bağlarını kuvvetlendirmeleri, yurtlarına döndüklerinde kolayca uyum sağlamalarıdır. Bu da büyük oranda Türkçe, Türk kültürü dersleri ve sosyo-kültürel etkinliklerin etkin bir biçimde yapılmasıyla gerçekleştirilebilir.” (Aytan, vd., 2018, s.20)

2.3.2. Yetişkinlerin Türkçelerinin Geliştirilmesi

Uzun yıllar yurt dışında yaşayan yetişkin Türkler bir süre sonra Türkçelerinin gerilediğini ve sık kullanılmayan kelimeleri ihtiyaç duyduklarında hemen hatırlayamadıklarını fark etmektedirler. Anadildeki sözcüklerin mecazi anlamlarını unutmamak, fonetik kayıplar yaşamamak, cümleleri yaşanan ülkenin dilinin sözdizimsel etkisine açık bırakmamak adına anadilin kullanımı, anadilde kitap okumak ve anadille üretilen sosyal aktivitelere katılmak çocuklar için önemli olduğu kadar yetişkinler için de önem arz etmektedir.

2.4. Dil- Kültür İlişkisi

Yurt dışında yaşayan insanların asimile olmadan kültürlerini devam ettirmekteki en büyük dayanakları dildir. “Dil kültürün taşıyıcısı; kültür de dilin niteliklerini göstermesine zemin olan önemli bir uygulama sahasıdır. Dil, toplumun algı, ilgi ve kültürel değerleri üzerinden somut ürünler aracılığı ile vücut bulur. Konuşmalara konu olan her şey kültürün dil aracılığı ile sosyal hayata yansımadır.” (Göçer, 2012, s.54). Uluslar birbirinden hem kimlik hem de kültür olarak öncelikle dilleri aracılığıyla ayrılırlar. Akarsu (2018)’ya göre “ilk dil biçimlerinin doğuşu ulusların ayrılmasını sağlamıştır. Burada ulusu ulus yapan en önemli etken dil olarak kabul edilmiş oluyor... İnsanlığın dil üzerine dayanan bir bölümlenmesi en doğal olan bölümlenmedir.” (s. 51). Anadil gelişmişliği ülkelerin kültürel gelişmişliğinin yanı sıra toplumların diğer alandaki gelişmişlikleriyle de ilgilidir. Zira, “Dil ile kültür birbirinden ayrılmaz bütünlerdir. Kültür bakımından ileri gitmiş, yükselmeler göstermiş bir ulusun dili de o yükselmeye uygun olarak gelişir. Düşünce yaşamının yükselmesiyle birlikte dil de yükselir. Ulusun entelektüel alanda gösterdiği üstünlüğün dilde de ortaya çıkması zorunludur” (Akarsu, 1998, 85).

3.YÖNTEM

3.1.Araştırmanın Deseni

Bu çalışmada nitel araştırma desenlerinden olgubilim araştırma deseni kullanılmıştır. Bunun nedeni, tamamen katılımcıların kişisel deneyim ve düşüncelerinin ön planda olması ve olgulara

bütüncül yaklaşılmasıdır. “Bize tümüyle yabancı olmayan aynı zamanda da tam anlamını kavrayamadığımız olguları araştırmayı amaçlayan çalışmalar için olgubilim (fenomenoloji) uygun bir araştırma zemini oluşturmaktadır.” (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s. 66)

3.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini, Almanya'nın Köln şehrinde kurulan Türk kültür ve sanat dernekleri oluşturmaktadır.

Örneklem için Köln Mahkemesine bağlı, Köln ili sınırları içindeki 5 dernek uygun örnekleme yöntemiyle seçilmiştir. “Bu örnekleme kaza sonucu oluşan ya da bulunabilir örnekleme de denir. Uygun örnekleme, araştırmacının kolaylıkla ulaşabileceği örneklem elemanlarını tercihini içerir. Bu örneklem araştırmacının örneklem tasarlaması ve ulaşması çok zor olduğu durumlarda kullanılan popüler bir örneklemedir. Bazen evren elemanlarının hepsini belirlemek imkânsız olduğunda kullanılır.” (Özen ve Gül, 2007, 413)

3.3. Verilerin Toplanması ve Verilerin Analizi

Çalışmanın verilerini toplamak için 5 dernek yetkilisiyle çevrim içi yarı yapılandırılmış görüşme yapılmıştır. Bu görüşmeler 15 -60 dakika arası sürmüştür ve katılımcıların onayı ile görüşmeler kayda alınmıştır.

Görüşme kayıtları daha sonra içerik analizine tabi tutulmuştur. Kategoriler belirlenmiş ve katılımcıların ifadelerinden kod havuzu oluşturup, toplanan veriler sınıflandırılmıştır. Son olarak da dernekler arasında karşılaştırmalar tümevarımcı içerik analiziyle yorumlanmıştır. Zira;

“...Araştırma sorularının açık uçlu olarak ifade edildiği araştırma desenlerinde araştırmacı, araştırma problemine ilişkin temel değişkenlerin henüz tam bir açıklık kazanmamış olduğu varsayımından hareketle, esnek bir yaklaşım izleyerek araştırma sürecini yönlendirebilir ve gerektiğinde örnekleme, veri toplama ve analiz yöntemlerinde değişiklikler yapabilir. Bu tür

araştırma sorularının kullanıldığı araştırmalarda, verinin doğrudan ortaya koyabileceği kodlara ve temalara ulaşabilmek amacıyla genellikle tümevarımcı içerik analiz yöntemi tercih edilir.” (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s., 85)

4. BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde, 5 dernek görevlisinin Giriş bölümünde ortaya konulan araştırma sorularına verdikleri yanıtlar işlenmiştir.

a. Phönix Türk Halk Oyunları Derneği (Phönix Türkischer Volkstanz e.V.): Dernek 2005 yılında beş arkadaşın bir araya gelerek kurulmuştur. Dernek yöneticisinin verdiği bilgiye göre 300-400 öğrenci yetiştirdiği tahmin ediliyor. Yaklaşık 15 sene faaliyetlerini sürdüren dernek resmi olarak kapatılmamakla beraber eskisi kadar üyesi bulunmamaktadır ve eskisi gibi aktif değildir. Yetkilinin verdiği bilgilere göre derneğin amacı Türk halk oyunlarını, Türk kültürünü, örf ve ananelerini yurt dışında yaşatmak, bu alanda ekipler yetiştirmektir. Derneğin hedef kitlesi 13-25 yaş arası gençlerdir. Dernek yetkilisine göre dernek bu faaliyetlerle gençlere birçok fayda sağlamıştır. Bunlardan bazıları: kültürel hassasiyet oluşturmak, sosyalleşmek, spor, müzik ve sanata karşı ilgiyi arttırmaktır. Derneğin merkezi Köln olsa da öğretmenlerin üniversiteyi kazanıp farklı şehirlere gitmesi dolayısıyla dernek faaliyetleri Almanya içinde ve dışında sürdürmektedir. Derneğin faaliyetlerde bulunduğu şehirler ve ülkeler arasında Leibzig, Hamburg, Hilden, Wesseling, Lizbon/Portekiz bulunmaktadır. Dernek üyeleri dernekteki faaliyetlerini ücret karşılığı olmadan gönüllülük esasına göre yürütmektedirler.

b. Atatürk Kültür Evi- Atatürk Kulturhaus e.V. (AKE): Dernek 2016'da kurulmuştur. Kurucularının okuma sevgisinden hareketle kurulan derneğin amacı Cumhuriyet döneminin Halk Evlerini ve Köy Enstitülerini bugüne uyarlamak, Atatürk'ün miras bıraktığı değerleri başkalarına da aktarmaktır. Dernek, siyasi görüşleri bir kenara bırakıp, herkesin kültürel ve sanatsal birliktelik sağlayabileceği, eğitim alabileceği ve kültürü devam ettirebileceği bir birleşme noktası olmayı hedeflemiştir. 600 üyesi bulunan derneğin üyelerinin %60'ı kadındır. 7'den 70'e herkese hizmet ulaştırmayı amaçlayan dernek, 3 katlı binasında 26 farklı kurs (3 voleybol takımı, 3 koro (2

yetişkin , 1 çocuk), resim kursları, 2 dart takımı, vs.) organize etmektedir. Faaliyetler tamamen gönüllülerin organizesi olup dernek bir çatı kuruluşu bağlı değildir.

c. Alman- Türk Müzik, Eğitim ve Kültür Derneği (MEK) - Deutsch-Türkischer Musik-. Bildungs- und Kultur-Verein e.V.: 1992' de çalışmalara başlayan dernek resmi olarak 1994 yılında kurulmuştur. Tüzüğünde geniş bir faaliyet yelpazesine sahip olmasına rağmen derneğin faaliyet alanı sadece müzikal etkinliklerle sınırlı kalmıştır. Bağlama, gitar ve piyano dersleri bu etkinliklerden bazılarıdır. Dernek bünyesinde önceleri az da olsa Türkçe ve Nachhilfe (Okul derslerine yardımcı ek dersler) de verilmiştir. Üye sayısı pandemiden sonra azalan derneğin şu an 13 üyesi bulunmaktadır. Dernek üyelerinin 8'i kadındır. Köln`de birçok müzik okulu ile aynı binayı paylaşan dernek üyelerinin tamamı gönüllülük esasına göre çalışmaktadırlar.

d. Türkiye- Almanya Kültür Forum - KulturForum Türkei Deutschland e.V.: Alman ve Türk sanatçıları, kültür çalışanları ve gazeteciler kâr amacı gütmeyen bu derneği Köln merkezde 1980'lerde kurmaya karar vermişler ancak dernek resmi olarak 1993 yılında kurulmuştur. Derneğin amacı, kültürlerarası alışverişin yanı sıra sanatsal ve kültürel alanlarda çeşitli Avrupa projeleri ve etkinlikleri için bir forum ve Türkiye ile Almanya arasında bir köprü oluşturmak olarak öngörülmüştür. Yaşar Kemal, Günter Grass, Mikis Theodorakis ve Zülfü Livaneli derneğin onursal başkanlığını yapan isimlerdir.

Frankfurt kitap fuarının düzenli konuğu olan dernek Kuzey Ren Vestfalya eyaletinde birçok edebi etkinlikler düzenlemiştir, 2022'de düzenlenen Yaşar Kemal Sempozyumu bunlardan biridir. Barışa, doğaya ve kültürel çeşitliliğe olan bağlılıkla ve ilgili disiplinler arası yaklaşımlara odaklanan sempozyum iki gün sürmüş ve sempozyuma Almanya, Türkiye, Yunanistan ve Fransa'dan 26 yazar, gazeteci, uzman ve akademisyen katılmıştır.

Derneğin 60 civarında üyesi bulunmaktadır. Dernek, aylık hazırladığı Newsletter'larını düzenli olarak 10.000 adrese göndermektedir. Derneğin 2 personeli tam zamanlı, 4 personeli saat ücretli çalışmaktadır. Dernek çatı kuruluş olarak Der Paritätisch'e üyedir. Dernek bünyesinde geniş bir arşiv bulunmaktadır. Dernek, 2008'de kapanan kadar Köln Radyosu ile ortak programlar düzenlemiştir. Köln Radyosunun kurucuları ile KültürForum'un kurucuları aynı kişiler olması ortak faaliyetleri üretmiştir.

e. A. S. M. Anadolu Sanat Merkezi-Anatolisches Kunst und Kulturzentrum e.V.: Merkez 2000 yılında kurulmuştur. Halk müziğini, bağlama ve halk edebiyatını geliştirmek için kurulmuş bir müzik okuludur. Okul yetkilisine göre bağlama bu kurumda araç değil, amaçtır. Okuldan şimdiye kadar 1500 kadar öğrenci geçmiştir. Almanya genelindeki benzer bağlama kurslarında katılımcılar ağırlık olarak erkek olmasına rağmen ASM müzik okulunda kadın öğrenciler çoğunluğu oluşturmaktadır. Kurum yetkilisi kuruluş motivasyonlarını bağlama dolayında halk şiirlerini öğretmek olarak açıklamaktadır. Ona göre bağlama öğretirken aslında halk edebiyatının öğretilmesi gerekmektedir, mutlaka ozanlardan bahsedilmelidir. Bağlama dersleri haftada 4 saat sürmektedir, derslerde her hafta bir türkü ele alınmaktadır. Müzik okulu repertuar derslerinin olduğu yoğun ve konservatuvar düzeyinde bir programa sahiptir. Derslerin dili Türkçedir. Yetkiliye göre, dersler adeta bir edebiyat ve tarih dersi gibi işlenmektedir. Köln'de büyük bir okula sahip olan kurumun birçok faaliyeti gönüllüler tarafından yürütülmesine rağmen kurumun 3 daimi çalışanı bulunmaktadır.

1- Yönetmeliklerinde Türkçe ve Türk kültürüyle ilgili maddeler bulunduran dernekler:

Tablo 1

Kodlar	Dernekler	Dernek Sayısı
Maddeler var	Phönix, ASM, Forum	3
Tam bilmiyorum	AKE	1
Dolaylı olarak var	MEK	1

Tablo 1’de görüldüğü üzere 3 derneğin tüzüğünde doğrudan, 1 derneğin tüzüğünde ise dolaylı olarak Türkçe ve Türk kültürüyle ilgili maddeler bulunmaktadır. 1 dernek yöneticisi söz konusu mevzuyu tam olarak bilmediğini ifade etmiştir.

2- Türkçe ve Türk kültürünü geliştirme faaliyetleri kategorisine ilişkin bulgular:

Tablo 2

Kodlar	Dernekler	Dernek Sayısı
Yazılı/Sözlü Yayın	AKE, Forum,	2
Türkçe konuşma ortamı oluşturma	Phönix, AKE, MEK, ASM, Forum	5
Türkçe dersi	AKE, MEK, ASM,	3
Halk Oyunları/Yarışmaları	Phönix, AKE	2
Seminerler	Phönix, AKE, Forum	3
Türkçe Kitap Okuma/Sınav/Yarışma	Phönix, ASM, Forum	3
Önemli Günlerin Kutlanması: Dini/Milli Bayramların Kutlanması/ İftar Programları/ İstiklal Marsının Kabulü/ Çanakkale Zaferi	Phönix, AKE, ASM, Forum	4

Sahne Programları /Konserler/ Kültür Geceleri/Tiyatro	Phönix, AKE, ASM, Forum	4
Kitap Fuarları, Yazarlarla Buluşma	Tdab, Forum	2
Etkinlik dilinin Türkçe olması	AKE, MEK, ASM, Forum, Phönix	5
Kültür-Sanat Kursları/ workshopları: Ebru, Tezhip, Hat, Saz, Bağlama, Ud, Ney, Tiyatro, Senaryo yazımı	AKE, MEK, ASM, Forum	4
Kültür Gezileri	Phönix	1
Stantlar	AKE	1
Okul öncesi çocuklara oyunlu Türkçe saatleri/ ilk okula hazırlık dersleri	AKE,	1
Komşuluk daveti (Türk olmayanlara)	IKV, Ikult	2
Türk kültürü ile ilgili haberler yapma	DTJ, Forum	2
TOPLAM		44

Tablo 2 'te görüldüğü üzere Türk dernekleri 16 farklı başlıkta toplanabilen çok çeşitli faaliyetlerde bulunmaktadır.

Görüşülen 5 dernekten 4 tanesinin temsilcileri çeşitli kültür sanat kursları verdiklerini söylemiştir. Bu kurslar geleneksel Türk sanatlarından senaryo yazımına kadar çeşitlilik göstermektedir. Yine 4 dernek yetkilisi Türkçe sahne programları düzenlediklerini belirtmişlerdir. Bunlar halk oyunu

gösterileri, tiyatro, Hacivat- Karagöz oyunları, konserler, müzikli söyleşi, kültür geceleri gibi etkinliklerdir.

Geçmişte Türkçe yazılı ya da sözlü yayın yapmış ve hâlâ da yapan 2 dernek bulunmaktadır.

Türkçe seminerler de derneklerin yıllık programlarında önemli yer tutmaktadır. Görüşme yapılan derneklerin yarısı özellikle Almanya'daki haklar ve eğitim sistemi konusunda üyelerini bilgilendirecek seminerler düzenlediklerini, Almancaları iyi olmayan üyelerinin de yararlanabilmeleri için bu seminerlerin Türkçe yapıldığını ifade etmişlerdir.

Almanya'daki Türk öğrencilerin Türkçe anadil dersine erişimi her zaman kolay olmamaktadır. Her okulda Türkçe dersi, bazı kısıtlamalar nedeniyle açılmamaktadır. Türkçe dersi almak isteyen öğrenciler okuldan sonra başka bir okula gitmek zorunda kalabilmektedirler. Bazen dersler geç saatte başladığından öğrenciler ders başlayana kadar saatlerce okulda beklemek zorunda kalmaktadırlar. Ayrıca, bu derslerin kalitesi de katılımcıların ifadesiyle tartışmalıdır. Bu sıkıntıların farkında olan bu anadil ve Türk kültürüne katkı yapmak isteyen dernekler (çalışma kapsamında 3 dernek) Türk kökenli çocuklara Türkçe dersi sunmaktadır.

KültürForum Türkiye ile ilgili haberler yaparak ve paylaşarak Alman toplumunun Türkiye ile alakalı algılarını pozitif yönde değiştirmeyi ve geliştirmeyi de hedefleyen bir dernektir.

3- Türkçe ve Türk kültürü için en verimli etkinlik kategorisine ait bulgular:

Tablo 3

Kod	Dernekler
Bütün faaliyetler birbirinin tamamlayıcısı- seçim yapamıyorum	Phönix
Hepsinin ayrı bir önemi var	AKE

Müzikli repertuvar dersleri	ASM
Edebiyat çalışmaları	Forum

Türkçe ve Türk kültürü için en verimli etkinlik sizce hangisidir? sorusuna her dernek yetkilisi nerdeyse farklı cevaplar vermiştir. Bunun nedeni aslında birçok farklı değişkenin bir arada olmasından kaynaklanmaktadır. Bu durum, bazen etkinlik organizatörlerinin özverili çalışmaları, bazen programların içerik zenginliği ve dolu dolu planlanmış olması, bazen gelen bir konuşmacının oluşturduğu olumlu hava, bazen katılımcıların ilgisi, bazen de konunun öneminden kaynaklanabilmektedir. Görüştüğümüz bir dernek yetkilisi söz konusu soruyu zor bulmuş ve cevaplarırken karar vermekte zorlanmıştı: “Verdiğimiz her kurs, örneğin bale eğitimi, ilk bakışta Türk kültürüne bir katkı olarak görülmeyebilir. Ancak, bale eğitimini veren çok tatlı ve sevecen öğretmenimiz Türk kültürü içinde yetişmiş bir öğretmen. Bale her ne kadar Avrupa kökenli olsa da bu çatı altında bale ile de Türk kültürünün inceliklerini çocuklarımıza aktarıyoruz. Bu durum Alman dostlarımız için de geçerli. Aslında aramızda güzel bir kültürel alışveriş gerçekleşiyor.”*** AKE yetkilisinin de ifade ettiğine gibi, Türk kültürüne ait olmayan bir dans türü de icracısının tesiriyle Türkçeye ve Türk kültürüne hizmet edebilir. Bu tamamen kurumun kuruluş amacıyla ve onun faaliyetlerini sunum tarzıyla alakalı bir durumdur.

ASM yetkilisinin şu ifadeleri özverili bir arzunun örneğini göstermek açısından da önemlidir:

“Müzikli repertuvar dersleri dediğimiz, öğrencilerimizle bir türküyü söylemek, notasıyla vs. şiir üzerinde konuşmak, şiiri anlatmak, şiiri anlatırken aşığı anlatmak, bilinmeyen kelimeleri açıklamak, mecazi, kafiyeyi anlatmak çok önemli. Çünkü bu çok ilgi uyandırıyor, karşı tarafa geçiyor, kişilerde o dili daha iyi konuşmak ve anlamak için merak uyandırıyor. Yoksa ‘gel sana dil öğreteyim, Türkçe çok önemli, birçok büyük Türk şairleri, romancıları var, Türk dili çok güzel bir dil, çok geniş bir dil’ demeniz etki etmiyor. Ama bu şekilde pratikte ilgi duyduğu alandan geçerek gittiğinizde inanın hiç dile ilgi duymayan insanlar bile dile ilgi duymaya başlıyorlar ve okumaya başlıyorlar. Bir dil kursuna gitmektense bir Yaşar Kemal’i okumaya başlamış olmak bence çok daha etkili.”

*** Dernek yetkilisi ile yapılan mülakat yazı diline aktarıırken anlam esas alınarak kısmi düzenlemelere gidilmiştir.

4- Faaliyetlerin başarı göstergesi kategorisine ilişkin bulgular:

Tablo 4

Kod	Dernekler
Önemli sahnelerde ve çok sayıda sahne almak	Phönix
Yüksek katılım, karneler-sertifika sınavları/ insanlardaki gelişme, devamlılık, katılımcıların dernek bünyesindeki başka programlara da katılması	ASM
Pozitif geri dönüt, yüksek katılım, basına yansıma, yapılan kurslar sonrası kariyerde ilerleme	Forum
Karneler- sertifika sınavları/insanlardaki gelişme	MEK
Toplumla paylaşabileceğimiz bir ürün çıkarmış olmak, üretkenlik, örneğin resim kursu yapılıyorsa sergi yapmak gibi	AKE

Faaliyetlerinizin başarı göstergesi nedir? Ne olursa bir faaliyetin iyi geçtiğini söyleyebilirsiniz? sorusuna birçok dernek yetkilisi “yüksek katılım” olarak cevap vermiştir. “Pozitif geri dönüt almak” da bir diğer önemli ve sık verilen yanıt olmuştur

Phönix yetkilisi önemli sahnelerde, çok sayıda sahne almayı bir başarı göstergesi olarak tanımlamıştır:

“Belki çok iddialı gibi gelecek ama Avrupa’da halk oyunları ekipleriyle alakalı, özellikle bizim Türk halk oyunlarının sahne aldığı yerler, şimdiye kadar tüm ekipleri toplasanız bile bu kadar çeşitli ve büyük sahnelerde performans sergilememiştir. Biz hem Avrupa turneleri düzenledik hem de büyük arenalarda arkadaşlarımız çeşitli faaliyetlerde sahne aldı. Örneğin Wiesbaden, Münih Olimpiyat Stadı, Berlin Tempodrom, Kopenhag’ın meydanı, Lizbon’un meydanındaki sahneler gibi

çok çeşitli ve büyük yerlerde performanslar sergiledik. Özellikle Avrupa'da yetişen gençlerin bu gösterileri sergiliyor olması çok değerliydi. Küçük veya büyük gruplarla sahne aldık. En büyük sahne aldığımız ekibimiz, 150 kişilik bir ekipti ve Dortmund'daki arenada sahneye çıktık. Bu başarılar, bizim için büyük bir başarı göstergesiydi.”

Dernek yetkilisi, ASM'de kurslara katılan öğrencilerin bir sonraki yıl da kurslara devam etmelerinin ve gelişmelerinin onlar için başarı göstergesi olduğunu belirtmiştir:

“Daha çok sayılardan ziyade katılımcılarda bıraktığı etki, katılımcıların bundan zevk alması, hayatlarına katmaları bizim için başarı göstergesi. İnsanların değiştiğini, dönüştüğünü görmek. Bizim 100 öğrencimiz var, yıllardır geliyorlar gibi birçok şekilde değerlendirilebilir başarı ama bence başarı insanların geliştiğini görmek ve bizim okulumuzun en büyük başarısının bu olduğunu düşünüyorum. Kişilerin olumludan yana dönüştüğünü, kitap okumaya başladığını mesela, ayrımcılığa toplumumuzda devamlı bir ayrıştırma mevcut Türk, Kürt, Alevi, Sünni ama burada karışık bir yapı var. Aynı dili konuşan ve aynı toprakta yaşayan insanların çokta birbirinden farklı olmadığını görüyorlar bu kurumda. Bunu müzik ve dille yapıyoruz. Türklüğü övmeden Türkçenin harika bir dil olduğunu anlatıyoruz”.

AKE yetkilisi ise üretkenliği ve toplumla paylaşabilecek bir ürün ortaya çıkarmayı başarı olarak görmektedir. Örneğin, bir resim kursu düzenleniyorsa, bu kursun sonunda bir sergi açmak gibi.

KültürForum için başarı, yapılan etkinliklerin basında yer alması ve verilen kurslar sonucunda öğrencilerin kariyerlerinde gelişme olmasıdır.

Yapılan görüşmelerden birçok dernekte farklı farklı etkinlikler organize edildiği saptanmıştır. Ancak bu faaliyetlerin daha çok insana ulaşmasında aşılması gereken süreçlerin olduğu açıktır. Bundan dolayı birçok dernek kendi küçük çevresiyle sınırlı kalmıştır.

Derneklerin çalışan yapısı da incelenmesi gereken bir başka konudur. Derneklerde birçok görev gönüllüler tarafında yapılması Almanya'daki sivil toplumlardan beklenen ve toplumun tanımlarında da belirtilen bir durumdur. Ancak, derneği çekip çevirecek, toplanan bilgileri, verileri düzenleyip işleyecek ücret karşılığında daimi çalışanların olmaması derneklerin potansiyellerini

düşürmekte ve derneklerin faaliyetleri genellikle gönüllülerin gayretlerine kalmaktadır. Bunun sebebi, derneklerin gelirinin sadece üye aidatları olduğu düşünülürken bunun anlaşılabilir olduğu da belirtilmelidir. Diğer taraftan Almanya’da derneklerin faaliyetlerini projeler karşılığında fonlayan kurumların olduğu ve bu kurumlara fon talebinde bulunacak, Almanca’yı ve dernek müfredatlarını iyi bilen bir iki daimi çalışanın dernek faaliyetlerinin çeşitliliklerini ve sonuçlarını daha verimli kılacağı açıktır.

Dernekçilik çok yönlü bir oluşumdur ve bunun bir okulu/ eğitimi yoktur. Genelde yönetim kurulunun bilgisi ve tecrübesi oranında gelişme ve başarı göstermektedir. Bu yüzden belki de en önemli nokta networking (iş ağını) genişletmek ve başka derneklerle ortak projeler gerçekleştirmektir. Bunun da tecrübe aktarımını, kalite yükselmesini, erişilebilirliği, masrafların paylaşılmasını getirebileceği öngörülebilir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1.Sonuç

1961 yılında işçi göçüyle başlayan Almanya’ya Türk göçü günümüzde de değişik yoğunluklarda devam etmektedir. Türkiye’den sonra en çok Türkiyelinin bulunduğu Avrupa ülkesi Almanya’dır. Almanya Türkler için adeta ikinci bir vatan gibidir. Türkler, Almanya’ya geldikten kısa bir süre değişik amaçlarla buldukları yerlerde değişik adlar altında dernekler kurdular. Her dernek farklı amaçları taşıyordu. Toplanma, kültürü ve dini muhafaza etme, dil öğretme motivasyonu bu amaçların başında gelmekteydi.

Günümüzde Almanya’daki Türkler sayısız dernekte gönüllü olarak aktif olarak görev almaktadırlar. Derneklerde çalışan gönüllülerin Türk dilinin öğretilmesi ve kültürün korunup yaşanması hassasiyetini taşıdıkları belirtilmelidir. Gönüllüler verdikleri katkılarla Türk toplumuna maddi ve manevi büyük katkıda bulunduğu inanılmaktadır.

Almanya’daki Türklerin kurduğu dernekler geniş bir yelpazede faaliyet yürütmektedirler. Din, kültür, sanat, spor, ekonomi, gazetecilik, insan hakları, hemşeri dayanışması, insani yardım, yayıncılık, dil öğretimi, müzik dersleri vb. bu alanlardan bazılarıdır.

Köln şehri Almanya'daki Türklerin ilk önce dernekleşmeye başladığı şehirdir. Köln şehri yukarıda belirtilen alanların hemen hemen hepsine hitap eden Türk derneklerinin bulunduğu küçük bir Almanya modelidir. Köln'ün içinde bulunduğu NRW eyaleti Almanya'da en çok Türk'ün yaşadığı eyalet olması bu şehrin dernekleşme konusunda model olmasında belirleyici olmuştur.

Almanya'da yaşayan Türk göçmenler kimliklerinin inşa edici unsuru olarak çocuklarının Türk dilini ve kültürünü öğrenmeleri/ unutmamaları için üç noktaya dikkat önem atfettikleri tespit edilmiştir: evde anadil eğitimi, okulda anadil dersi, sosyal hayatta anadil kullanımı ve edinimi. Türk derneklerinin çoğu kendilerini bu üç noktanın temininde sorumlu saymaktadır. Köln'deki Türk derneklerinin temsilcileri ile yapılan iki görüşmelerden dernek yöneticilerinin bu misyonu önemsedikleri de fark edilmektedir. Ancak derneklerin bilgi, tecrübe paylaşımı, bütçe ve personel eksikliğinden kaynaklanan sebeplerle bu farkındalıkları realize ederken zorlandıkları dikkatlerden kaçmamaktadır. Özellikle de donanımlı, daimi personel istihdamının söz konusu olamadığı derneklere bilgi, tecrübe, deneyim ve birikimin korunup geleceğe aktarılmasında sorunlar yaşandığına ikili görüşmelerde tanık olunmuştur.

Türk kültürünün ve dilinin yaşatılması ve yeni nesillere aktarılması adına dernekler son yıllarda yirmiden fazla farklı etkinlik düzenledikleri tespit edilmiştir. Bu etkinlikler aracılığıyla daha önce Türkçe ve Türk kültürüyle tanışma fırsatı olmayan Almanlara da Türkçeyi ve Türk kültürünü tanıtmak için fırsatlar edinildiği dernek yöneticileri tarafından ifade edilmiştir. Derneklerin üye sayıları ve etki alanları göz önünde bulundurulduğunda derneklerin kısıtlı imkanlarla çok verimli etkinlikler organize ettiği ve daha bu etkinliklerin çoğunu gönüllüler tarafından organize edildiği üzerinde durulması gereken bir husustur.

Dernek yetkilileri derneklerinde yürütülen en verimli faaliyetin hangisinin olduğu yönündeki soruya somut hemen cevap verememeleri ve her derneğin kuruluş amacına göre faaliyetlerinin farklılık arz ettiği bir kez daha belirtilmelidir. Geniş katılımlı ve düzenli yapılan faaliyetlerin daha verimli olduğu da kayda geçmelidir.

Faaliyetlerin başarısı yüksek katılım oranı, pozitif geri bildirimler, insanların hayatlarındaki iyi yöndeki değişimler, ön yargıların yıkılması ve başka etkinliklere de katılım devamlılığı göstermeleri ile ölçülmektedir.

5.2. Öneriler

- Tüzüklerinde Türkçe ve Türk kültürü ile ilgili bir madde olmayan ancak bu yönde içerik üreten dernekler, bir sonraki tüzük düzeltme ve geliştirme süreçlerinde bu alanlarla ilgili maddeyi tüzüklerine eklemelidirler,
- Türk dernekleri, büyüklük ve küçüklüklerine bakmaksızın aynı haklar temelinde buluşabilecekleri ve tecrübelerini paylaşabilecekleri bir platformda buluşmaları etkinliklerinin verim katsayısını artıracaktır,
- Dernek temsilcileriyle yapılan görüşmelerde birçok dernek başka bir yerden hiç maddi destek almadan ayakta kalmaya çalıştıklarını belirttiler. Söz konusu dernek temsilcileri sosyal devlet olan Almanya’da dernekleri ve özellikle projeleri destekleyen bir çok fona sahip olduğu yönünde bilgilendirilip cesaretlendirilmelidir.
- Derneklerin ortak organizasyonları ile zirveler, sempozyumlar tertip edilerek bu toplantılarda yaşanan ortak sorunlar ve gelecek planları tartışılabilir, bu tür etkinliklerin çatı kuruluşların inisiyatifi ile yapılması daha yararlı olacaktır,
- Sadece Türk dernekleri ile değil, başka yabancı derneklerle (özellikle kültür dernekleriyle) de iş birlikleri yapılarak tecrübe paylaşımı yapılabilir ve daha geniş kitlelere ulaşılabilir,
- Gençlerin etkinliklere ve özellikle dernek yönetimlerine katılımları teşvik edilebilir, onların hayata bakış açılarından ve enerjilerinden yararlanılabilir, akranlarına ulaşımında onların yol göstericiliğine başvurulabilir,
- Gençlere yönelik, onlara cazip gelecek modern ve interaktif etkinlikler düzenlenmesi dernekleri daha canlı kılacaktır,
- Yüz yüze faaliyetlerin yanı sıra faaliyetlerin bazıları, örneğin Türkçe öğretimi, müzik eğitimi formasyonları dijital platforma taşınarak daha çok insanın yararlanması sağlanabilir,

- Toplumdaki hastalar, yaşlılar, engelliler gibi dezavantajlı gruplara yönelik etkinlikler de derneklerin etkinlikleri arasında yer alabilir,
- Yapılan faaliyetleri kalite kontrole tabi tutulmalıdır, bunu dernekte görevli yada dernek dışından görevlendirilmiş biri ile yapılabilir,
- Etkinliklerden sonra derneklerin faaliyetlerini dijital platformda kayda geçirmeleri derneklerin kendi istatistiklerini tutmalarında olanaklar sağlayacaktır, bu da derneklerin yıllık, beş yıllık planlarının realizasyonunda çabuk erişilebilir, güvenilir bilgi sağlayacak ve bu bilgiler sayesinde daha rahat gelecek planlamaları yapılabilecektir.

Kaynaklar

Adıgüzel, Y. (2004). *Kimliğin korunmasında ve üretilmesinde Türk derneklerinin rolü: Almanya / Köln örneği*. Sakarya Üniversitesi. ProQuest Dissertations Publishing, 29173275.

Adıgüzel, Y. (2011). *Yeni vatanda dini ve ideolojik yapılanma: Almanya'daki Türk kuruluşları*. Şehir Yayınları.

Akarsu, B. (1998). *Wilhelm von Humboldt'da dil- kültür bağlantısı*. İnkılab Yayınları.

Alpatov, V. M. (2016). *Sosvyet Sonrası Coğrafyada Sosyo-Lingüistik Sorunlar: 150 Dil ve Politika* (Türkçeye çevr.: İlyas Üstünyer). Ankara: Gece Kitaplığı.

Arıcı, Bayram; Kırkılıç, H. Ahmet (2017). Yurt Dışında Görev Yapan Türkçe ve Kültürü Öğretmenlerinin Türkçe ve Türk Kültürü Derslerine İlişkin Görüşleri. *The Journal of Academic Social Science*, 5, 41, 480-500.

Atılgan, C. (1999). *Materialien für die Arbeit vor Ort Nr. 9: Türkische politische Organisationen in der Bundesrepublik Deutschland*. Konrad Adenauer Stiftung- Kommunalpolitik.

Aytan, T., Başkapan, A., & Uysal, G. (2018). Avrupalı Türkler ana dili eğitimi çalıştayları üzerine bir değerlendirme. *Turkophone*, 5(2), 16-34.

Büyükuysal, Mehmet (2021). *Sosyal İnşacılık Çerçevesinde Türkiye'nin Diaspora Arayışları: Almanya Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi (Danışman: Dr. Levent Yiğittepe). Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi.

Göçer, A. (2012). Dil-kültür ilişkisi ve etkileşimi üzerine. *Türk Dili*, 729(1), 50-57.

Ministerium für Arbeit, Soziales und Stadtentwicklung, Kultur und Sport des Landes Nordrhein-Westfalen. (1999). *Selbstorganisationen von migrantinnen und migranten in NRW Wissenschaftliche Bestandsaufnahme*. Referat Presse und Öffentlichkeitsarbeit.

Ministerium für Arbeit, Soziales und Stadtentwicklung, Kultur und Sport des Landes Nordrhein-Westfalen. (1999). *Selbstorganisationen von migrantinnen und migranten in NRW Adressenverzeichnis*. Referat Presse und Öffentlichkeitsarbeit.

Özen, Y., & Gül, A. (2007). Sosyal ve Eğitim Bilimleri Araştırmalarında Evren ve Örneklem Sorunu. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5, 394-422.

Perşembe, E. (1996). Almanya'da Türklere ait dini kuruluşlar. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 8(8), 157-180. <https://doi.org/10.17120/omuifd.51759>

Ünver, Can (2003). Almanya'ya Türk İşçi Göçü: Geçmişten Geleceğe Sorunlar, İmkanlar ve Fırsatlar. *Journal of Social Policy Conferences*, 177-226.

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2021). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.

Yılmaz, E. A. (2023). 1960'lardan günümüze Almanya'daki Türk göçmenlerin durumu ve Türkiye Cumhuriyeti Devleti tarafından desteklenen Türk diasporası. *Giresun Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 9(2), 161-177.